

Йордан Йовков
Всеки с името си

На Нова година празнува именния си ден Васил одаджията. В чифлика той беше готвач, той държеше лъжицата и хляба и затуй му направиха празника, както трябва: впрегнаха една кола с каната, качиха го в нея и с голям алай го закараха на кладенеца, за да го окъпят, както му е обичаят. В колата впрегнаха Балана и Чивгата, най-хубавите волове на чифлика, и двата едри и с големи рога, и двата бели като преспи. Облепиха рогата им със златен варак, окичиха ги с чимшир, с пуканки, Галунка, жената на Василя, им върза дарове, като на сватба. Василя не го окъпах, поляха му малко вода на главата за здраве. Но голям вик, голяма олелия беше. И гайди свиреха. Някой се провикна:

– Василе, на твоя ден и добитъка се радва. Виж Балана и Чивгата какви се кипрят!

Всичко това беше преди десетина дни. Чичо Митуш, старейшината на чифлишките аргати, си го спомни, защото днес беше се карал с Василя – в чорбата беше сипал малко кокали, а тия работи той не му прощаваше. Освен това тъкмо в тая минута чичо Митуш беше поизлязъл пред дама и видя, че воловете се връщат от кладенеца. На часа той се повърна вътре, защото воловете щяха да додат и трябваше да се наставят.

Една мярка за богатството на тукашните хора е кой колко плуга кара. В чифлика карат два плуга, нмат, значи, двайсет и четири вола, по дванайсет на плуг. Ето ги сега, както се връщат от кладенеца, приличат на цяла черда. Аго, аргатинът, ги кара. Докато зад тях стърчи дългият му камшик, воловете вървят накуп. Но те дохождат близо до чифлика, отпред на поляната, Аго се изгубва нанякъде. Тозчас повечето от воловете остават на мястото си, като заковани: не мърдат, не трепват, сякаш силите им са стигнали само да дойдат дотук. Очите и ушите им са обърнати към дама, усещат дъха на прясното сено, но как ще направят тия стотина крачки, които остават – да има някой да ги вземе на ръце и да ги занесе дотам!

Самото време предразполага към отпуснатост. Тихо е, не е много студено, по земята се белеслана. На изток, между мътните облаци, се червенцецепнатина и оттам проблясва слънцето. Тънка мъглица, като дим, замрежва полето.

Докато повечето от воловете стояха, както бяха се спрели, някои се изнизват и дохождат по-наблизо. Наврѣх боклука, там, дето хвърлят пепелта от изгорения тезек, два вола се боричкат. Но и те връщат туй мързеливо, като на шега, като че все не могат да наместят, както трябва, роговете си. Един черен до половината вол дъвче някаква хартия и нито я гълта, нито я изплюва. Други е дошел до плета и все с едно и също

движение, непрекъснато, почесва корена на единия си рог. А точно пред дама, отвъд оградата, един широк сив вол е проточил шия над дуvara и гледа право във вратата на дама: когато излезе чичо Митуш, очите на вола са в него, дори, за да му обърне внимание, престава да преживя и силно изпуктява, като че пуши тютюн. Но чичо Митуш не го поглежда и си гледа работата.

По едно време Аго се връща, чичо Митуш го зява от вратата и му се кара:

– Къде ходиш като шур? Ела да помагаш, че ще вързваме воловете.

Аго наистина е малко слабоумен, но пък и чичо Митуш, когато работи, или когато е скаран с Василя, става по-строг. Той е възстар човек, нисък, як, с червено татарско лице, обраснало с рядка брада, която отпред е изострена и по-дълга. Зарад тази брада докато вснчки почтително го иаричаха чичо Митуш, Васил одаджията беше го кръстил „чичо Пръч“, за да го подиграе.

Без да слуша оправданията на Аго, чичо Митуш излиза по-напред, поглежда към воловете и вика:

– Балан!

Викът му отива като камък към воловете, но между тях никаква промяна не става: ония, които стояха на едно място, тъй си останаха, ония, които се боричкаха, почукваха пак рогата си. За трети път, още по-високо, чичо Митуш извика:

– Балан!

Къде е бил Балан, не се знаеше, но току се показва, запътен към дама. Чичо Митуш извика:

– Чивга! Чивга!

И Чивга се появи след Балана. И двата бяха бели, с извити еленови рога. С тях бяха завели Васил да го къпят. И двата пристъпяха гордо и напето, като да бяха от царско коляно.

Чичо Митуш ги дочаква и ги подкарва. Щом видят аргатите зад себе си, воловете забързват, дори разгърсват грамадните си тела и тичат, влизат в дама и се спират точно на местата си. Те вече лизват с език мизливото сено, когато чичо Митуш и Аго считат до тях и само хвърлят въжто на рогата им.

Чичо Митуш излиза пак пред дама и вика:

– Текеш! Текеш!

Един едър вол, с жълта къдрава козина на челото (затуй се наричаше Текеш, сир Жълтурко), позна името си и тръгна. Дори той се поозърна към другите волове, да не би някой друг да тръгне по погрешка.

Поподгонен от Аго, и той отърча и се спря на мястото си пред яслите, както бяха направили Балан и Чивга.

Чичо Митуш продължи да вика подред: Сиври! Аккойрук! Комур! Карагъоз! Гюверджи! Той изреди едно след друго много имена. Дойде ред на ония волове, които се бяха спрели още в началото и стояха неподвижни, като истукани. От тях тръгваше, като че неочаквано оживяваше, само тоя, който си чуеше името, другите не мърдаха. Никаква грешка не ставаше, никакво пререждане. Дори чичо Митуш, макар да беше сърдит, се възхити и извика:

– Браво, моите момчета, тъй ви искам! Че как мислиш? – каза той на Аго. – И те са свършили клас, и те са учени...

Чичо Митуш подмяташе с тия думи Василя одаджията, който често се хвалеше, че бил свършил трети клас.

Най-после всички волове бяха вързани. Чичо Митуш ги обгърна с поглед – всички лакомо скубехаот сеното, – намери, че всичко е направено, както трябва, и, наедно с Аго, излязоха пред дама да изпушат по една цигара.

Аго много се радва, когато го почерпят с една цигара. Той смуче жадно, очите му сълзят, кашли.

– Че ти какво мислиш? – продължи приказката си чичо Митуш. – Аз, да ти кажа ли, държа добитъка по-горе и от чилияка. Има ли по-добра живица от вола, я ми кажи? Мини покрай него: няма да те ухапе, няма да те ритне. Бодял бил... не боде! И карай го, колкото искаш, ще трае, няма да кажи ох, няма да каже „не мога“. Ще падне, ама ще кара...

– Хъм... – каза Аго и се усмихна.

– И разбират, всичко разбират. Те, както тъй си приказваме сега с тебе, може всичко да разберат.

– Ами, ще разберат – каза дебело Аго и се изсмя. – Дяволи ще разберат...

Чичо Митуш го изгледа съжалително.

– Глупчо! Глупчо! – каза той. – Че ти какво мислиш? Ами че те, воловете, са по-умни и от тебе, и от мене. На, вземи да ги впрягаш: щом речеш кош! – и той сам си пъхне врата в хомота.

– Хъм... – усмихна се пак Аго.

– Ама ако са разешени, няма да се впрегне. Маха глава, не ще. Искане да каже: „Туй място не е мое.“ Всеки си знае мястото.

Чичо Митуш помълча, след туй продължи:

– Смееш се ти, ама нищо не знаеш. Аз, да ти кажа ли, за мене вола е по-умно и от коня. Не виждаш ли, кога орем: Балана и Чивга нали ги

впрягаме в дъното, до плуга. Как крепят плуга – нито вляво, нито вдясно отиват, все по брезната, все едно държат. А предния чифт, калаузите, дето водят плуга? Като изкараш една брезна и минеш на другата страна, какво мислиш? Ти ли ги обръщаш? Ти викаш „чаа! чаа!“, ама те сами си знаят работата. Затуй ги казват калаузи, че водят: извъртят се и право в брезната. И тръгват: раз, два, раз два...

Аго хвърли цигарата и се разсмя.

– Смееш се, ама си глупав – каза чичо Митуш. Той помълча замислен, въздъхна и продължи: – Добитък е, ама и то носи душа. В наше село имаше един дядо Стоян, Индже Стоян. Аз не съм го запомнил, ама съм чувал... Та ще ти кажа, разболял се той, ще мре, зле бил болен чиляка. Доведете, рекъл, воловете, доведете ги тук, пред прага. Ела, Димитре, рекъл на сина си и се облегнал еедната си ръка на него... Ела, бабо, рекъл на жена си и се облегнал на нея с другата си ръка. И куцук-куцук отива до вратата. Воловете ги били докарали. И той целува единия по челото, целува и другия. Е, сега, рекъл, свърши се. Сега може да умра. Легнал, скръстил ръце и до вечерта умрял.

Чичо Митуш се обърна към дама, поогледа се и току измъкна изпод страхата една кука.

– Хайде! Хайде да идем да наскубем сено, че мръкна – каза той. – Хайде, Аго! Какво се умисли...

И двамата, той с куката, Аго с изплетената с въже тарга, която влачеше подире си, тръгнаха към кладните със сено.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: екип на abc дизайн или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7823>]